

TÌNH HÌNH NẮNG NÓNG NĂM 1992

K.S. TRẦN THẾ KIÊM

Cục Dự báo KTTV

I - CHỈ TIÊU XÁC ĐỊNH THỜI TIẾT NẮNG NÓNG

Thời tiết nắng nóng được xác định bởi nhiều yếu tố khí tượng như: nhiệt độ cao, độ ẩm nhỏ, ít mây, gió mạnh v.v. Song yếu tố khí tượng đáng chú ý nhất là nhiệt độ và người ta thường quan tâm đến giá trị nhiệt độ tối cao hàng ngày (T_x). Trong công tác theo dõi và dự báo thời tiết nắng nóng ở cục Dự báo KTTV, nhiệt độ $T_x = 35^\circ\text{C}$ được dùng để làm ngưỡng phân biệt thời tiết nắng nóng và không nắng nóng, theo các chỉ tiêu thống kê sau đây:

- Một ngày được coi là nắng nóng trên một khu vực dự báo thời tiết ít nhất 1/2 trạm khí tượng trong khu vực có $T_x \geq 35^\circ\text{C}$ và các trạm còn lại có giá trị T_x ở trong khoảng 33 - 35°C .

- Nếu trong khu vực có nắng nóng mà lại có hơn 1/3 số trạm khí tượng có $T_x \geq 37,5^\circ\text{C}$ (hoặc $T_x \geq 39^\circ\text{C}$) thì được xem là có nắng nóng gay gắt (hoặc đặc biệt gay gắt).

- Khi ở khu vực dự báo được xem xét có nắng nóng xuất hiện hai hay nhiều ngày liên tiếp, thì được xem là có một đợt nắng nóng. Nếu nắng nóng chỉ xuất hiện một ngày, nhưng ngày trước hoặc sau liền đó, nếu nhiệt độ tối cao trong khu vực đạt xấp xỉ 34°C thì cũng được coi là có một đợt nắng nóng. Nếu không đạt được như vậy thì chỉ ghi nhận là có một ngày nắng nóng đơn lẻ. Một chuỗi ngày nắng nóng có xen kẽ một hoặc hai ngày chưa đạt tiêu chuẩn nắng nóng thì vẫn được xem là một đợt nắng nóng nếu như chuỗi ngày đó thuộc cùng một hệ thống thời tiết chính.

- Đợt nắng nóng nào có từ một ngày nắng nóng gay gắt (hay đặc biệt gay gắt) trở lên thì gọi là đợt nắng nóng gay gắt (hay đặc biệt gay gắt).

- Khi đợt nắng nóng bắt đầu đạt tiêu chuẩn vào tháng nào thì được ghi vào tháng đó cho dù những ngày nắng nóng tiếp theo lân sang tháng sau nhiều hay ít.

II - TÌNH HÌNH NẮNG NÓNG NĂM 1992

1 - Tình hình chung

Trong năm 1992, ở nước ta đã có 14 đợt với 85 ngày nắng nóng trên diện rộng (tức là trên một khu vực dự báo thời tiết trở lên), xấp xỉ mức trung bình 10 năm gần đây (TBMN)

Về mùa, nắng nóng năm 1992 bắt đầu và kết thúc đều hơi muộn so với TBMN. Đợt nắng nóng đầu tiên xảy ra ở khu vực phía tây Bắc Bộ bắt đầu vào ngày 3 tháng IV, chậm gần nửa tháng so với TBMN. Trái lại, đợt nắng nóng

cuối cùng xảy ra ở các tỉnh ven biển Trung Bộ kéo dài đến hết ngày 12 tháng IX, muộn hơn TBMN gần một tuần lễ.

Nhịp điệu nắng nóng năm 1992 cũng có nét khác biệt. Giai đoạn đầu và cuối mùa, số ngày nắng nóng nhiều hơn TBMN, trong khi đó vào thời kỳ giữa mùa, nắng nóng lại ít hơn TBMN, trái với nhịp điệu thông thường hàng năm. (bảng 1)

Bảng 1. Phân bố nắng nóng theo tháng trong năm 1992

Tháng	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Tổng số
Số đợt	-	-	-	4	2	3	2	3	-	-	-	-	14
Số ngày	-	-	-	15	20	14	11	13	12	-	-	-	18

Ngày tháng đầu mùa - tháng IV - xuất hiện dồn dập 4 đợt với 15 ngày nắng nóng, nhiều gấp rưỡi TBMN. Sang tháng V, nắng nóng lại nhiều hơn, tới 20 ngày, gần gấp đôi so với TBMN. Thế nhưng trong tháng VII, là tháng có số ngày nắng nóng trung bình nhiều nhất hàng năm, thì năm 1992 chỉ vắn vắn có 11 ngày đạt tiêu chuẩn nắng nóng ít hơn TBMN tới 6 ngày. Đến tháng cuối mùa là tháng IX, số ngày nắng nóng vẫn còn tới 12 ngày, nhiều gấp hai lần TBMN.

Xét về cường độ, nhìn chung trong năm 1992, nắng nóng diễn ra khá gay gắt, nhưng mức độ nắng nóng xảy ra trên các khu vực không đồng đều và rất khác tình hình phân bố nhiều năm. Cả năm đã có 4 đợt với 18 ngày đạt tiêu chuẩn nắng nóng gay gắt, nhiều hơn TBMN. Trái lại, mức độ đặc biệt gay gắt lại dịu hơn TBMN, cả năm chỉ có 2 đợt với 4 ngày nắng nóng đặc biệt gay gắt

2. Diễn biến tình hình nắng nóng ở các khu vực

Bảng 2 - phân bố nắng nóng (NN) theo tháng ở các khu vực năm 1992

Khu vực	Tháng Số ngày nắng nóng	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Tổng số
		Phía tây Bắc Bộ	NN NN gay gắt và đặc biệt gay gắt	16 9	16 6	3 2	- -	9 -
Phía đông Bắc Bộ	NN NN gay gắt và đặc biệt gay gắt	- -	4 -	5 -	6 -	11 -	5 -	31 -
Thanh Hóa đến Thừa Thiên Huế	NN NN gay gắt và đặc biệt gay gắt	7 6	10 5	12 3	10 3	8 -	9 -	56 17
Các tỉnh ven biển Nam Trung Bộ	NN NN gay gắt và đặc biệt gay gắt	7 4	10 5	12 2	11 3	7 -	10 -	57 14
Vùng Tây Nguyên	NN	6 -	14 -	- -	- -	- -	- -	20 -
Các tỉnh Nam Bộ	NN	18 -	11 -	- -	- -	- -	- -	29 -

a) Khu vực phía tây Bắc Bộ

Nắng nóng đến muộn nhưng kéo dài và rất gay gắt. Mùa nắng nóng bắt đầu ngày 3 tháng IV, chậm hơn TBMN một tuần lễ, và kết thúc ngày 5 tháng IX, dài hơn TBMN gần hai tuần. Cả năm đã xảy ra 8 đợt với 47 ngày đạt tiêu chuẩn nắng nóng, vượt TBMN 13 ngày. Trong đó có 3 đợt với 13 ngày nắng nóng gay gắt, nhiều gấp ba lần số lượng TBMN, và có 2 đợt với 4 ngày đạt tiêu chuẩn nắng nóng đặc biệt gay gắt, bằng hai lần số lượng TBMN. Nhiệt độ cao nhất tuyệt đối toàn mùa của khu vực là $41,0^{\circ}\text{C}$ (Lai Châu, ngày 8 tháng V), đạt mức hiếm thấy 10 năm qua, chỉ kém cực trị $0,3^{\circ}\text{C}$.

b) Khu vực phía đông Bắc Bộ

Tình hình nắng nóng nhìn chung dịu hơn so với TBMN. Giống như hàng năm, khu vực này nắng nóng đến muộn hơn cả. Bắt đầu xuất hiện nắng nóng vào ngày 1 tháng V và kết thúc ngày 5 tháng IX, xấp xỉ thời gian TBMN. Trong năm đã có 10 đợt với 31 ngày nắng nóng, đạt giá trị xấp xỉ số lượng TBMN. Đặc biệt, cường độ nóng dịu hơn cả năm không ngày nào nắng nóng đạt mức gay gắt, trong khi hàng năm trung bình có 3 ngày nắng nóng gay gắt. Nhiệt độ cao nhất toàn mùa của khu vực là $38,2^{\circ}\text{C}$ (Hòa Bình ngày 17 tháng V). Ở Hà Nội, nhiệt độ cực trị trong năm 1992 là $37,8^{\circ}\text{C}$ xảy ra trong ngày 4 tháng VII.

c) Khu vực từ Thanh Hóa đến Thừa Thiên Huế

Mùa nắng nóng ở khu vực này bắt đầu và kết thúc đều hơi muộn mức độ nắng nóng xấp xỉ TBMN. Ngày 9 tháng IV mới bắt đầu có nắng nóng, muộn hơn TBMN tới 11 ngày; và ngày nắng nóng cuối cùng là ngày 12 tháng IX, mùa nắng nóng kết thúc chậm hơn TBMN đúng một tuần lễ. Cả năm 1992 có 56 ngày đạt tiêu chuẩn nắng nóng, trong đó có 13 ngày gay gắt và 5 ngày đặc biệt gay gắt, xấp xỉ giá trị TBMN. Nhiệt độ tối cao ở Đông Hà ngày 9 tháng V là $41,4^{\circ}\text{C}$ là nhiệt độ cao nhất tuyệt đối trong năm 1992.

d) Các tỉnh ven biển Nam Trung Bộ

Nắng nóng xảy ra sớm, kéo dài, kết thúc hơi muộn và gay gắt hiếm thấy. Mùa nắng nóng bắt đầu ngày 19 tháng IV, sớm hơn 4 ngày so với TBMN, kết thúc ngày 12 tháng IX, trễ hơn TBMN tới 11 ngày. Cả năm có 13 đợt với 57 ngày nắng nóng, là khu vực có số ngày đạt tiêu chuẩn nắng nóng cao nhất trên toàn lãnh thổ nước ta, vượt TBMN tới 12 ngày. Cường độ nắng nóng đạt mức gay gắt nhất trong 10 năm trở lại đây, với 11 ngày đạt tiêu chuẩn nắng nóng gay gắt và 3 ngày đặc biệt gay gắt đều vượt trị số gấp rưỡi so với TBMN. Nhiệt độ cao nhất tuyệt đối toàn mùa cả khu vực là $40,0^{\circ}\text{C}$ (Đà Nẵng, ngày 8 tháng V)

e) Vùng Tây Nguyên và các tỉnh Nam Bộ

Nắng nóng bắt đầu ngày 2 tháng IV ở Tây Nguyên và ngày 4 tháng IV ở Nam Bộ hơi muộn so với TBMN. Mùa nắng nóng kết thúc vào ngày 31 tháng V.

So với TBMN thì ở Nam Bộ chậm 10 ngày và ở Tây Nguyên trễ tới gần một tháng. Số ngày đạt tiêu chuẩn nắng nóng ở Tây Nguyên là 20 ngày và ở Nam Bộ là 29 ngày, nhiều gấp hai lần trị số TBMN. Tuy số ngày nắng nóng nhiều nhưng mức độ dữ, cả năm không ngày nào đạt tiêu chuẩn nắng nóng gay gắt.

Tóm lại, mùa nắng nóng năm 1992 nhìn chung bắt đầu và kết thúc đều hơi muộn. Nhịp điệu nắng nóng cũng trái với thông lệ, nhiều và mạnh hơn vào giai đoạn đầu và cuối mùa, thưa và dịu hơn vào thời kỳ giữa mùa. Mức độ nắng nóng ở một số khu vực là gay gắt, đặc biệt khu vực phía tây Bắc Bộ và các tỉnh ven biển Nam Trung Bộ nắng nóng nhiều và gay gắt, thuộc loại hiếm thấy trong khoảng 10 năm gần đây.

Danh mục các đợt nắng nóng năm 1992

Đợt	Ngày, tháng	Khu vực có nắng nóng và Tx phổ biến
1	3/IV - 5/IV	Phía tây Bắc Bộ: 35 - 36°C
2	9/IV - 11/IV	Phía tây Bắc Bộ: 35 - 37°C. Các tỉnh ven biển Trung Bộ: 35 - 38°C. Các tỉnh Nam Bộ: 35 - 36°C.
3	19/IV - 25/IV	Phía tây Bắc Bộ: 36 - 37°C. Các tỉnh ven biển Trung Bộ: 36 - 39°C. Vùng Tây Nguyên: 35°C. Các tỉnh Nam Bộ: 35 - 37°C
4	27/IV - 10/V	Phía tây Bắc Bộ: 36 - 39°C. Phía đông Bắc Bộ: 35 - 36°C. Các tỉnh ven biển Trung Bộ: 36 - 40°C. Vùng Tây Nguyên: 35°C
5	12/V - 18/V	Phía Tây Bắc Bộ: 36 - 38°C. Phía đông Bắc Bộ: 35 - 37°C. Thanh Hóa đến Thừa Thiên - Huế: 36 - 38°C. Các tỉnh ven biển Nam Trung Bộ: 35 - 36°C
6	29/V - 3/VI	Phía tây Bắc Bộ: 36-37°C. Phía đông Bắc Bộ: 35 - 36°C. Các tỉnh ven biển Trung Bộ: 36-38°C. Các tỉnh Nam Bộ: 35-36°C
7	6/VI - 7/VI	Các tỉnh ven biển Trung Bộ: 35-36°C.
8	14/VI - 17/VI	Phía Đông Bắc Bộ: 35°C. Các tỉnh ven biển Trung Bộ: 35-36°C
9	22/VI - 26/VI	Phía đông Bắc Bộ: 35-37°C. Thanh Hóa đến Thừa Thiên - Huế: 36-38°C. Các tỉnh ven biển Nam Trung Bộ: 35-36°C.
10	1/VII - 6/VII	Phía đông Bắc Bộ: 35-36°C. Thanh Hóa đến Thừa Thiên - Huế: 36-38°C. Các tỉnh ven biển Nam Trung Bộ: 35-36°C.
11	18/VII-22/VII	Phía đông Bắc Bộ và các tỉnh Nam Trung Bộ: 35 - 36°C. Thanh Hóa đến Thừa Thiên Huế: 36 - 37°C
12	7/VIII-9/VIII	Bắc Bộ và các tỉnh ven biển Trung Bộ: 35°C
13	13/VIII-21/VIII	Bắc Bộ và các tỉnh ven biển Trung Bộ: 35 - 36°C
14	29/VIII-12/IX	Phía tây Bắc Bộ: 35 - 36°C. Phía đông Bắc Bộ: 35 - 37°C. Các tỉnh ven biển Trung Bộ: 35 - 36°C.